

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericesca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI. Pentru Austro-Ungari'a : Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze Redactiune „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Èr banii de prenumeratiune la TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.</p>
---	---	--

Cuvântarea

Escolentiei Sale Inalt Présantitului Dòmnu Archiepiscopu si Metropolitu Miron Romanulu, rostita la deschiderea sinodului archidiecesanu.

Préstimate domni, iubiti frati, iubiti fii sufletesci!

Cred, ca si fara a Vi-o spune eu, o veti fi sciind toti, ca situatiunea bisericeii ortodoxe romane din patri'a nóstra a devenitu mai alesu dela inceputulu deceniului din urma, din anu in anu tot mai mult ingreuiata, nu atâta prin unele discordii personale, care se latisera in internulu bisericeii, cât prin pornirile din alte parti, care in cele din urma imbracara unu caracteru declarat dușmanosu fatia cu biseric'a nóstra, si care ne aduc pana si astadi multa amaraciune in viéti'a nóstra bisericesca si sociala.

Amintescu aici cu deosebire: ca autonomi'a bisericeii nóstre ortodoxe, garantata prin lege, carea totdeodata este garanti'a cea mai buna pentru progresarea poporului nostru in cultura si pentru rezultate folositoare bisericeii si patriei, — a fost în când în când sguduita, mai ales in ceea-ce priveste investimentulu nostru confessionalu, si in specialu scólele nóstre populare, care acum din ce in ce tot mai mult devin scóse in unele afaceri de sub competent'a juridictiune a autoritatilor bisericesci.

Fara a esagerá cât de putienu, am se reflectez in generalu la acésta situatiune a bisericeii nóstre acuma, când cu ajutoriulu lui Dumnedieu ne aflam intruniti de nou in sinodulu nostru archidiecesan; o fac acést'a, cá se constatú totdeodata necesitatea de a ne încordá si concentrá mai mult cá ori-când atentiunea asupra acestei situatiuni, si cunoscându-o mai de aproape, se cautam a aflá caile si mijlócele, prin

care se ne salvam interesele bisericesci, fara a slabí cât de putienu devotamentulu nostru catra patria si statulu publicu, carui'a apartienem.

Esperientiele mele din anii din urma me facu se fiu convinsu pe deplin despre aceea, ca D-vóstra preastimate domni, iubiti frati si iubiti fii sufletesci, cu caldur'a inimei, ce o aveti pentru prosperarea santei nóstre bisericeii, si cu lumirile mintei sanctóse, de cari dispuneti, veti corespunde si astadata missiunei importante, ce o aveti cá deputati sinodali, spre multiamirea intregului nostru publicu bisericescu; si asia dupa ce prin evlaviósele nóstre rugaciuni adause la sant'a liturgia de adi am imploratu ajutoriulu lui Dumnedieu la lucrarile ce ne stau inainte, sesiunea ordinara a sinodului nostru archidiecesanu pentru anulu curentu o declar de deschisa.

Sinodulu eparchialu aradann.

Dupa o lucrare intensiva de siése dile sinodulu eparchialu aradannu, intrunitu in sesiunea ordinara a anului curentu, s'a incheiat Vineri'a trecuta, dupa ce a resoltit tóte agendele avisate prin statutulu organicu la competenti'a s'a. Si constatám cu bucuria, ca si prin lucrările acestui sinodu reprezentanti'a eparchiei si-a facut cu succesu detorinti a intru promovarea marilor interese ale bisericeii si poporului credintiosu.

Si pana când vom poté publicá unu reportu mai detaiatu despre activitatea acestui sinodu inregistrám aci urmatóarele:

Din repórtele senatelor ambelor consistorii despre activitatea desvoltata in decursulu anului 1891 reprezentanti'a eparchiei s'a convins, ca ambele consistorie si-au facut cu succesu detorinti'a intru promovarea afacerilor bisericesci, scolare si fundationale.

O deosebita atentiune s'a dat si in anulu acest'a causei scolare. Dintre conclusele luate in acésta a-facere amintim cu deosebire doue, si anume: facia de cunoscutulu proiectu de lege, substernutu dietei de catra dlu ministru regiu ungaru de culte si instructiune publica pentru ameliorarea salarielor invetiatoresci sinodulu a decisu a substerne o reprezentatiune catra diet'a tierii, si se-se céra respectarea autonomiei bisericeii nóstre, cu atât mai vèrtos, cu cât biseric'a si poporul nostru si-a impus, si-si impune tóte sacrificiele possibile pentru ameliorarea salarielor invetiatoresci; si tot de odata a avisat pre ambele consistorie a studiá mijlócele, din cari s'ar poté infiiintiá unu fondu scolaru diecesanu, din carele, se-se póta ajutá scólele nóstre confessionale din comunele mai serace, si preste tot s'ar poté ajutá in casurile de lipsa la prentêmpinarea trebuintielor culturale ale poporului.

Cu privire la cererea Pré Cuvioséi sale, parintelui vicariu episcopescu al Oradii mari Ieroteiu Belesiu sinodulu pre langa exprimarea recunostintei si multiemitei sale pentru servitiile bune prestate de petentele in timpul de 50 de ani santei nóstre biserici cá preotu, profesoru de teologia, protopresviteru alu tractului Radnei si cá vicariu episcopescu si presiedinte alu Consistoriului din Oradea mare, a decretat trecerea Pré Cuvioséi sale in bine meritatulu statu de pensiune; ér postulu de vicariu si presiedinte alu Consistoriului din Oradea mare devenit prin acést'a vacantu s'a deplinit in sesiunea actuala, alegendu-se cu totalitatea voturilor Pré Cuvioséi s'a parintele protosincelu Iosif Goldisiu.

Inregistrand trecerea in benemeritatulu statu de pensiune a vrednicului demnitaru bisericescu Ieroteiu Belesiu ne asociám recunostintei si multiemitei exprimate din partea sinodului dorindu-i cá Ddieu selu tiena intru multi ani, si dilele, ce-i vor mai fi date a-le petrece intre noi se-i fia impreunate cu linniscea si odichn'a, pre carea o merita vredniculu lucratoru dupa unu servitiu credintiosu pre terenulu vietii publice in timpul de 50 de ani.

Când inregistrám alegerea Pré Cuvioséi sale, parintelui protosincelu Iosif Goldisiu de vicariu si presiedinte alu Consistoriului din Oradea mare, i-dorim cá Ddieu se-i ajute, cá in gréu'a functiune, la carea l'a chiamat increderea clerului si poporului eparchiot, se póta representá si conduce cu deplin succesu afacerile bisericesci, scolare si fundationale ale clerului si poporului nustru, apartienatoriu la jurisdictiunea Consistoriului din Oradea-mare. Se traiésca intru multi fericiti ani!

Tot in acésta sesiune s'a votat si unu regulamentu al afacerilor interne sinodali.

Preste tot notám, ca desbaterile au decurs cu viu interesu, dar in acelasi timp cu tóta obiectivitatea si demnitatea. Sesiunea sinodala a anului currentu s'a incheiat Vineri'a trecuta la 12 óre si junetate. Cu acésta ocaziune Pré Santi'a S'a, parintele

Episcopu Ioan Metian luand cuventulu multiemesce dlor deputati pentru viulu interesu, aretat si de asta data facia de mersulu afacerilor nóstre bisericesci, scolare si fundationale, si implorand binecuventarea Ceriului facia de lucrările acestui sinodu si in genere facia de sant'a Lui biserica si facia de poporul credintiosu, — dechiára sesiunea ordinaria a anului 1892 de inchisa.

Respundiénd la acestu discursu alu Pré Santiei Sale deputatulu Paul Rotariu, multiemesce Pré Santiei Sale parintelui Episcopu pentru neobosit'a diligintia si pentru tactulu si intieleptiunea dovedita la tóte ocaziunile intru conducerea destinelor eparchiei, precum si pentru tactulu bunu, dovedit si in conducerea desbaterilor din sesiunea presenta, prin ce intr'unu timpu relativu scurtu s'a rezolvit in modu nimeritu tóte agendele sinodale, — si in numele colegilor deputati doresce Pré Santiei Sale dela Ddieu ani multi fericiti!

Deputatii presenti au intêmpinat discursulu dlui Paul Rotariu prin vii urári de: se traiésca Pré Santi'a S'a.

In cele ce urméza reportám in specialu despre activitatea acestui sinodu:

Siedinti'a I.

S'a tienut la 12/24 Aprile inainte de amédi. Dupa celebrarea santei liturgii, imbinata cu invocarea Duchului santu in biseric'a catedrala prin Pré Santi'a s'a, parintele Episcopu asistatu de parintele protosincelu Iosif Goldisiu, parintii protopresviteri: Elia Moga, Ioan Groza, Paul Miulescu si Constantin Gurban, ieromonachulu Augustiu Hamsea si ierodiaconii: Dr. Traian Putici si Dr. Ioan Trailescu, deputatii sinodali intrunindu-se in sal'a mare a seminariului diecesanu P. S. S. parintele Episcopu presiedinte a tienut cuvântulu de deschidere, carele a fost primitu de catra deputatii presenti cu insufletite urári de: se traiésca. Dupa acést'a se cetesce list'a deputatilor, si la apelulu nominalu respundu 43 deputati presenti. Astfelu fiind deputatii presenti in numarul recerutu de lege Pré Santi'a S'a presentéza sinodului repórtele ambelor consistorie, cari se impartu comissiunilor, ér deputatii nou alesi: Sever Bocsian, Georgiu Purcariu si Georgiu Lazar si-presentéza credentionalele, cari dimpreuna cu actele electorale se predau comissiunei verificátorie.

Siedinti'a II.

s'a tienut in 13/25 Aprile 1892 la 4 óre dupa amédi. Dupa autenticarea protocolului siedintiei prime, comissiunea verificátoria prin reportorulu ei Vasiliu Belesiu constatand, ca actele electorale sunt in ordine, propune si sinodulu dechiara de verificati: pentru cerculu Aradului pre dlu: Sever Bocsian, candidatu de advocatu; pentru cerculu Chiseteu, pre dlu Avram Bãrlógea, jude

la tabl'a regésca in Temisior'a, in cerculu Lipovei pre dlu Dr. Atanasiu Marienescu, jude la tabl'a regésca in Oradea mare, pentru cerculu Siriei pre dlu Georgiu Purcariu, contabilu la fondurile diecesane si pentru cerculu Vingei pre dlu avocatul Georgiu Lazaru.

Comisiunea organizatória prin reportoriulu Paul Rotariu reportéza:

1. Despre activitatea delegatiunei congresuale pentru despartirea ierarchica de catra sërbi, si constatand ca afacerile delegationali, si anume despartirea romanilor de catra sërbi in asia numitele comune mestecate progreséza in modu vèditu propune si sinodulu votéza recunoscentia si multiamita P. S. S. parintelui Episcopu Ioan Metianu si membrilor delegatiunei pentru activitatea desvoltata in afacerile de despartire ierarchica.

2. Se ia la cunoscentia reportulu consistoriului plenaru din Aradu, in carele se aréta, ca in decursulu anului s'au tiènut 73 de siedintie, si s'au resoltit 6292 de essibite. Se ia cu placere la cunoscentia faptulu, ca P. S. S. parintele Episcopu Ioan Metian impreuna cu P. S. S. parintele Episcopu alu Caransebesiului Nicolau Popea si cu o deputatiune compusa din clerulu ambelor diecese s'a prezentat inaintea Maiestàtii Sale in Temisior'a, si tot de-odata se decide ca atât cuventarea P. S. S. par. Episcopu Ioan Metian, cât si prégratiosulu respunsu alu Maiestàtii Sale se-se induca in protocolulu sinodalu. Facia de reposatii: Meletiu Dreghiciu, protopresviterulu Temisiorii si Mihaiu Sturz'a parochu in Siepreusiu si asesoru consistorialu, sinodulu si-esprima condolenti'a; si apoi decide, cá postulu de secretariu la consistoriulu din Aradu se-se deplinésca in modu definitivu.

3. Se ia la cunoscentia reportulu consistoriului plenariu din Oradea-mare, din carele se vede, ca a tiènut 6 siedintie si a resoltit 1840 de essibite.

(Va urmá.)

Ioan Popoviciu-Desseanu,

advocatu, fiscu si asesoru consistorialu, deputatu sinodalu si congresualu.

Dupa unu morbu greu si indelungatu barbatulu, carele portá acestu nume a incetat din viétia la 16/28 Aprile a. c. la 1 óra si jumetate d. a., lasand in profundu doliu neconsolabil'a s'a familia, pre amici si cunoscuti, si biseric'a si natiunea, carei'a i-a servit prin zelulu si capacitatea s'a deosebita unu insemnatu siru de ani.

Reposatulu in Domnulu s'a nascut in comun'a Bichisiu, comitatulu Bichisiului la anulu 1831. Studiele si-le-a facut in Bichisiu, Sarvasiu, Beiusiu si

Budapest'a; si cu incepere dela anulu 1856 a avut o insemnata rola in viéti'a publica romanésca, cá advocatu, cá deputatu dietalu alesu in mai multe rënduri si cá deputatu sinodalu si congresualu cá fiscu si asesoru consistorialu, in cari calitati a functionat dela inceputulu vietii constitutionale si pana in diu'a de astadi.

In tóte aceste functiuni reposatulu s'a distins prin capacitate si zelu pentru inaintarea afacerilor nóstre publice, asia incát putem dice ca cu incepere dela anulu 1856 densulu a luat parte activa cá membru si conducetoriu in tóte actiunile vietii nóstre publice. Avea o minte agera si petrundietória, si era vorbitoriu escelentu.

Remasitiile pamentesci ale defunctului s'au depus spre odichna eterna Vineri in 17/29 Aprile a. c. in cimiteriulu orasienescu din Aradu la 3 óre dupa amédi. Servitiulu funebru s'a oficiat de catra parintii protopresviteri: Moise Bocsian si Vasiliu Belesiu, ieromonachulu Augustin Hamsea si ierodiacónulu Dr. Traian Puticiu in fiinti'a de facia a Pré Santiei Sale, parintelui Episcopu al Aradului Ioan Metian, a deputatilor sinodului eparchialu aradanu, cari s'au prezentat in corpore, a membrilor consistoriului eparchialu, a corpului profesoralu si a elevilor dela seminariulu diecesanu, a membrilor camerii advocatiale si a unui publicu alesu si numerosu.

Depunénd o lacrima de durere pre mormèntulu defunctului ne esprimám condolenti'a facia de famili'a remasa in doliu, si rogám pre Ddieu, cá sufletulu decedatului se-lu asieze cu dreptii, ér osamintelor lui se-le fia tierin'a usióra.

In veci amintirea lui!

Cuvèntare festiva,

tienuta la punerea temeliei bisericii din Nadab in 7/19 Aprilie 1892, de parochulu Iosif-Ioan Ardeleanu din Chitighazu.

„Alta temelia nimenea nu póte pune afara de cea pusa, care este Isusu Christosu. Ér de zidesce cineva pe acésta temelia auru, argintu, petre scumpe, lemne . . . .; al fie-carui'a lucru va fi aretat; caci diu'a Domnului il va aretá.“ (I. Cor. c. III. v. 12, 13.)

Daca se pot aplicá cuvintele aceste cândva la vre-o festivitate bisericésca mai rara in viéti'a omului, apoi de sigur ca mai potrivite sunt ele pentru momentulu acesta pré insemnatu, când adeca comunitatea bisericésca romana gr. or. din loc, si-a pus

temeli'a bisericii sale de nou zidinde, prin smere-ni'a mea.

Omulu privatu inca si-zidesce casa pusa pe temelia, si in togma se zidesce si biserica. Dar se ne insemnam bine; caci totusi este mare, forte mare deosebirea intre temeli'a casei zidite de omulu singuraticu si intre temeli'a bisericii zidite de obstea crestinésca; pentru-ca pe când cea d'anteiu derimandu-se, se da uitarii si in veacurile veacurilor nici nu se scie si nici nu se mai face vre-o amintire de ea si de stapánulu ei de odinioara, care a zidit'o, pe atunci cea din urma, este vecinica; caci insasi temeli'a ei este vecinica „care este Isusu Christosu.“

Dar fiind-ca tota darea cea buna si tot darul cel deseversitu, de sus este, dela Dumnedieu Tatalu Parintele luminilor: de aceea si lucrarea nostra cea festiva de astadi are de scopu mai antai preamarirea Atotputernicului Dumnedieu.

Cá se ve pot miscá Iub. Asc! inimile si cuge-tele vóstre spre acésta — pe bas'a cuvintelor de mai sus — voesc se ve aret ca: *Biserica este unu asediamentu sfántu, fatia de care tot crestinulu adeveratu inca in viati'a sa este indetorat cá se se arete nu de sila, ci de voia buna cu stima, pietate si indurare multa.*

Duchulu sfántu, care mi-a dat mie cugetulu acesta se conduca mintea si inimile vóstre, spre primirea si urmarirea cuvintelor mele parintesci!

* * *

Daca cetim istori'a, studiam omulu si destramam tote tieseturile din launtrulu omului: nu gasim nici in evulu vechiu, nici in evulu mai nou vre-unu omu ceau vre unu poporu, care ar fi devenit mantuitu intr'adeveru fara doctrinile si darurile lui Isusu Christosu. Ce e drept, sciinti'a cu biruinti'a ei materialistica si cuceritoare a ajuns departe in veaculu de acuma si ne infatisieza lucruri mari si de minune: inse fara sciinti'a lui Christosu inca nici chiar pana in dilele nostre nimenea nu scie se ne spuna, ca de unde vine, in catrou merge si pentru ce este in lume? Fara Domnulu nostru Isusu Christosu — Dumnedieu Tatalu, sufletulu, viati'a si viati'a cea dincolo de mormentu, adeca imortalitatea sunt numai nisce enigme, nisce taine ascunse si isvóre de nepaciuiiri si torturi.

Deci daca nici chiar omulu singuraticu nu se fericesce pe pamentu fara Domnulu nostru Isusu Christosu, atunci cu atât mai putien se póte ferici vre o societate, care sta si este compusa din ómeni. „Elu este peatr'a din capulu unghiului.“ Daca se restórna peatr'a, apoi se dirima si tota zidirea societatii, care este compusa din ómeni. „Alta temelia nimenea nu póte pune, afara de cea pusa, care este Isusu Christosu.“ Precum viti'a de via nu póte se aduca ródá, daca nu remáne pe butucu: astfel nici noi daca nu remánem intr'ensulu. „Precum

viti'a nu póte se face fructu din sine, de nu va remané in via, asia nici voi, de nu veti remané in mine“ dice Ev. Ioan la c. XIV. v. 4.

Potu-se repedi caile ferate cu iutimea fulgerului; póte-si pastrá si hurducá tonulu telefonulu in sute si mii de directiuni si ani; póte-se rapí cuvântulu prin telegrafu in togma cá si gândulu; si putemu-ne luá noi aripi, sburând pe aripile vânturilor, si putemu-le noi ignorá tote cele, de cari, prin si cu cari ne-am mándrit pana aci: totusi fara peatr'a din capulu unghiului, adeca fara Isusu Christosu remanem de nimica si cadem in vârtejulu peririi.

Éta Iub. Asc! ce temelia tare are *Biserica crestina!* Éta, ca in intielesulu adeveratu, ce temelia neperitoare puseram noi astadi bisericii diu locu!

Asia dara biserica nu este numai unu locu simplu, unde se aduna credintiosii pentru rugatiuni: ci este unu asediamentu sfántu consacratu lui Dumnedieu intr'unu modu extraordinaru si unu asediamentu unde se jertfesc mielelu lui Dumnedieu; fiulu lui Dumnedieu celu unulu nascutu. Aci elu singuru se róga pentru noi si a nostra mantuire si se va rugá pentru noi aci si atunci, când noi am trecut de mult, la cele vecinice.

Dara cas'a lui Dumnedieu, nu numai pentru aceea este unu asediamentu sfántu; caci se jertfesc mielelu lui Dumnedieu celu ce ridica pecatulu lumii pentru mantuirea nostra a pocalosiloru: ci si pentru-ca Domnulu nostru Isusu Christosu este cu noi in sfánt'a lui biserica totdeauna: si diu'a si nóptea. Ast'a se intempla pentru aceea, cá si noi crestinii totdeauna se ne aducem aminte de iubirea Lui cea nemarginita, de rescumperarea Lui cea nepretuita si de darurile Lui cele bogate, aretate fatia de neamulu omenescu. Mai departe pentru aceea se gasesce in sfánt'a Lui biserica totdeauna, cá se ne aline durerile, si cá se ne fia ajutoriu in suferintiele, patimile si necasurile vietii, cari ne intimpina di'nica. In sfêrsit si pentru aceea e de fatia totdeauna in sfánt'a Lui casa, cá se pregátésca sufletele nostre spre viati'a de veci prin insusi précuratu trupulu seu si insusi preacinstitu sângele seu. De aceea a dis Elu: „*Eu sunt panaea cea vie, care s'au pogoritu din ceriu . . . . Celu ce manánca trupulu meu, si bea sângele meu, are viati'a vecilor.*“ (Ev. Ioan.) El este de fatia si diu'a si nóptea; pentru-ca nu odata se intempla cá moribundulu in órele noptii doresce a-se impartesi de précuratu trupulu Lui, ce inse nu s'ar poté intemplá, daca nu ar fi de fatia si diu'a si nóptea in cas'a Lui cea sfanta.

Éta Iubitilor Crestini! cât de sfántu este locul acesta! Aci e imperatulu nostru celu cerescu! Aci e nutrementulu nostru celu sufletescu! Aci e isvorulu nostru cel datatoru de vietia si in sfêrsit aci e isvorulu pacii si alu milii!

In sfârșitu cas'a lui Dumnedieu este unu asiediamentu sfânt; pentru-ca într'ens'a se vestesce cuvântulu lui Dumnedieu. Singuru Mântuitorulu a poruncit apostoliloru sei, dicend: „Dreptacea mergênd, invetiati tôte popórele . . . (Mat. XXVIII. 18. Cuvântulu lui Dumnedieu este de lipsa pentru cei ce voesc se cunósca legea lui Dumnedieu si credinti'a crestinésca; dar nu numai pentru aceea, ci si pentru cei ce o cunosc acuma, cá ei se remana intru dên'sa si se-se intarésca totu mai multu printr'ênsa. Scim, cumca mintea omului este debila, uita usioru si ceea ce a invetiat, decumva nu se deprinde in cele invetiate si sciute si decumva in tóta viéti'a nu le mai repetiesce cel putien din când in când. Asia d. e. daca celu ce a sciut ceti si scrie când a esit din scóla nu se deprinde cu cetirea si scrierea in 10—20 de ani, mai pe urma se convinge, ca nu scie, nici ceti, nici scrie. Astfeliu sta treab'a si cu cuvântulu lui Dumnedieu. Si fiind-ca cuvântulu lui Dumnedieu este mai de folosu pentru omu — fie acela cât de invetiat — decât sciintiele cele profane lumesci, de aci i-se impune de sine fiesce-carui'a crestinu, datorinti'a, cá se cerceteze regulat cas'a lui Dumnedieu si din gur'a pastorilor sufletesci se asculte cu tóta atentiunea invetiatur'a cea dumnedieésca, adeca cuvântulu lui Dumnedieu si apoi in intielesulu aceluia se si vietuésca cá crestinu.

Domnulu nostru Isusu Christosu, Marele Predicatoru si invetiatoru alu omenimii, nu-numai aceea a invetiat, ca ce trebue se credem, ci si aceea, ce trebue se facem, se lucrám si cum se traim. Omulu nu pentru aceea se mântuesce, caci crede: ci se mântuesce, pentru-ca traesce dupa credintia, va se dica arata chiar si prin fapte, cumca crede. Ce folosu, daca crede cineva, ca este si iadu si raiu si pre lánge aceea totusi nu se teme, ca pentru peccatele lui, Dumnedieu il va aruncá in iadu; si éراسi din contra nu se silesce cá prin fapte bune se dobândésca raiulu. De aceea a si dis Mântuitorulu: „Nu tot, cel ce dice mie: Dómne, Dómne! va intrá in imperati'a ceriului; ei celu ce face voi'a Parintelui meu, care e in ceriuri, acela va intrá in imperati'a ceriurilor.“ (Mat. VII. 21.)

De aci de sine se ivesce dara intrebarea, ca in ce chipu si-póte aretá crestinulu in fapta credinti'a s'a fatia de asiediamentulu celu sfantu, pre care lu-numim bisericá?

Iubitilor! Éta ve respund: prin viéti'a s'a piósa (evlaviósa) prin viéti'a s'a neprihanita, prin faptele si vorbele sale precumpenite, prin invetiaturile sale intiepte, prin purtarea s'a morala, exemplara, si prin aceea, ca se va silí a-i indreptá pre cei necredintiosi, indoielnici in materia de credintia si pre cei retaciti dupa putintiele sale.

(Va urmá.)

Importanti'a istoriei pedagogice.

(Memoriei neinitatului meu profesoru Dr. Lazaru Petrovici.)

(Continuare)

Partea II.

Educatiunea umana.

Capitululu I. Evulu mediu:

1. Educatiunea sub influinti'a crestinismului si primele scóle crestine.

Din istori'a educatiunei popóreloru necrestine am vediat, ca scopulu educatiunei lor a fost, infflorirea si prosperarea statului, ca tôte interesele individuale au fost supuse si consacrate intereselor statului; cu unu cuventu individulu si poporulu au fost un simplu instrumentu in man'a statului.

Individulu n'a cunoscut libertate, devis'a lui a fost supunerea órba!

Nu mai cu venirea Mântuitorului in lume, a cunoscut omenirea adeveratulu scopu alu educatiunei.

„Fiti perfecti, precum si tatal vostru cel din ceriuri perfectu este,“ acesta este scopulu educatiunei crestine;

Caracterulu educatiunei crestine nu este nationalu, cá al popóreloru necrestine, ea transformédia omenirea intr'o mare famíliá, al carei tata este parintele cerescu.

Mântuitorulu ne-a invetiat se-l iubim pre acelu parinte cerescu si pe de-aprópele, ér pre omu se-lu crescem pentru omenime; cu unu cuventu el este idealulu educatiunei umane.

El a fost convins ca speranti'a si viitoriulu omenimei este tenerimea, de aceea a dis invetiaceiloru sei „Lasati prunci si vina la mine, ca unora cá acestora este imperati'a ceriurilor.“

Astmod patruns fiind Marele invetiatoru de fericirea omenimei a caletorit prin Iudei'a, Galilei'a si Samari'a, iuvetiand tôte némurile.

Mai apoi prin influinti'a invetiaceiloru sei, s'au inffintiat scóle crestine sub diferite numiri, cari la inceput au avut unu caracteru pur teologicu.

Astfel de scóle au fost:

a) Scólele catechumene.

In aceste scóle erau primiti astfeli de individi, cari nu cunoseau eliberatórele invetiaturi ale legii crestine; de unde si numirea acelu ce invetiau legea, de catechumeni.

Aceste sunt cele mai vechi scóle crestine, fiind inffintiate odata cu legea crestina.

Timpulu instructiunei in aceste scóle a durat dupa capacitatea fiecarui individuu, pâna ce mai apoi la a. 313 d. Chr. consiliulu din Elvira, a defipt timpulu instructiunei de 2 ani.

Historiculu Teodoret ni spune, ca pe timpulu imperatului Valens, unu preotu cu numele Protogene, ar fi fondat in Odessa o scóla, in carea ar fi propus scrierea si cetirea din psalmii lui David.

Dupa ce inse mai apoi in seclulu alu 7. a disparut paganismulu, activitatea scólelor catechumene s'a redus la scris si cetit.

Scóle superióre au fost sub numirea de:

b) Scóle catichetice.

Prim'a si cea mai renumita scóla catichetica a fost cea din Alessandri'a.

Historiculu Eusebiu dice: ca originea acestei scóle se trage din cele dintai timpuri al-e crestinismului, ér Iro-nim il numesce pre evangelistulu Marcu de invetiacele si celu dintai invetiatoru alu acestei scóle.

Asemenea scóle s'au intemeiat mai apoi in Cesaria, Antiochia, Odesa si Ierusalim.

Scól'a catichetica din Alessandria s'a stramutat mai apoi in Pamfilia, unde a existat si infflorit pana in secolu alu 6-lea.

In acestu institutu s'au primit numai acei individi, cari au posesiut unele elemente ale religiunei crestine si au voit a-se perfectioná.

Acestu institutu a fost unu adevaratu foculariu de cultura, nutrindu-se aci toti sántii parinti cu eliberátorele asiedieminte ale legei crestine; aci s'a aflat si primul catechisu de unde se si deriva numirea de scóla catichetica.

Primulu invetiatoru dirigentu a fost Panteon la a. 180 d. Chr., dupa mórtea carui'a a urmat demnulu seu elevu Clemente Alexandrianulu.

Acestu institutu s'a divizat in partea interna si esterna, in partea interna se aflau calugeri, numiti „pueri oblati;“ ér in cea externa se aflau cei ce n'au abdis inca de lume — numiti „estrenii.“

Acestu institutu a posedat una dintre cele mai bogate biblioteci, ce au existat cândva in lume, dar dorere căci aceea faimósa biblioteca a fost mai apoi arsa prin Turci si cu ea a apus si cultur'a de secolu a acelui timp.

c) Scólele monastiresci séu abatiale.

Prim'a scóla monastiresca s'a fondat prin Pachomie, nascut la a. 292 d. Chr. si raposat la a. 348; carele a adunat pe lánge sine o multime de crestini, fondând ast-mod prim'a monastire.

Mai apoi in secolu al 5-lea s'au fondat o multime de astfelu de scóle, in cari s'a propus: bibli'a, istori'a santilor, tradiuneá, regulele bisericesci, precum si diferite arte.

Aceste scóle s'au straformat mai apoi in scóle parochiale, din cari s'au format scólele primarie de adi.

Organisatoru acestor scóle in resaritu a fost:

Sántulu Vasilie cel mare,

nascut la a 329 in Cesaria Capadochiei, carele mai apoi la a 370 devenind episcopulu Capadociei in loculu lui Eusebiu, a lucrat si contribuit fórte mult la organizarea acestor scóle in resaritu.

Organisatoru acestor scóle in apusa fost:

Benedictu de Nursia.

Cele mai renumite scóle abatiale in apus au fost cele din Fulda si St.-Gallen.

Provedinti'a a trimis si unu frumosu numeru de barbati devotati causei instructiunei poporului, cari parte prin staruintele si faptele lor, parte prin operele lor au contribuit mult la infflorirea acestor scóle; atari barbati au fost:

Beda si regele Alfred, carele a fondat o multime de scóle, decretand invetiamentulu de obligatoriu.

d) Scólele catedrale.

Mai apoi ivindu-se intre preoti si calugeri decadinti'a morala, Episcopulu Chrodegang din Metz, spre a supra-veghiá mai bine portarea preotilor submanuati, a fondat lenga biseric'a sa o scóla „catedrala,“ de cari mai apoi s'au infintiat si in alte locuri.

2. Teodoricu regele vest-Gotilor.

Unulu dintre cei mai energici propagatori ai culturei de pe acelu timp, a fost si Teodoric, carele s'a ingrigit mult de cultur'a poporului seu.

Spre acestu scopu, tienea el lenga sine pe cei mai eruditi barbati, ai acelui timp, cum au fost:

a) Casidor,

nascut in Calabria la a. 460 d. Chr. si raposat la a. 577. Acestu celebru barbatu, fondá la a. 539, maretiulu seu institutulu din monastirea Virvariu.

Elu a scris o multime de manuale scolastice, in specialu a cultivat gramatic'a, aritmetic'a si retoric'a.

b) senatorul Boetiu,

carele a cultivat cu deosebire matematic'a, a tradus si o multime de scrieri de ale lui Aristotel.

3. Carol cel mare.

Pe timpulu de trista amintire, când intréga Europ'a a fost teatru de devastare al órdelor barbare, când unu noru greu planá asupra ei, s'a ivit „că unu fenomenu din cele mai rari,“ cá „un sóre in mediu de nópte“ Carol cel mare.

Elu n'a posedat vre-o cultura superióra, caci abia in etate de 32 de ani a fost instruat de Petru de Pise in cetire, gramatica si limb'a latina; nu i-a lipsit inse vointi'a, energi'a si tóte medilócele, de a desteptá omenirea din intunereculu seclului seu.

Spre a-si potea realisá nobilele sale intentiuni, de a regenerá tiér'a si poporulu seu, a adusu la sine pre eruditulu

Alcuin

directorulu marelui institutu din York in Angli'a, dela carele invetiá Carolu retoric'a, matematic'a si astronomi'a; precum si pe alti barbati invetiatu, cu cari formá o academia dirigiata de Alcuin, si presidiata de insusi Carolu.

Pentru a-si creá nobilimea necesara, fondá la curtea s'a cu Alcuin unu institutu numitu „palatin“, care stá sub direct'a inspectiune a lui Carolu.

In fine dupa ce fondá si organisá Alcuin o scóla superióra si la Tours, reposit acolu in 17 Maiu 804.

Vediend Carolu ca numai biseric'a era adevarat'a propagátore a culturei, demandá episcopilor si egumenilor a infintia pe langa catedralele si monastirile lor câte o scóla cu caracterulu „palatinulu“; asemenea scóla s'au fondat in Fulda, Tours, St. Gallen, Lyon, Bolonia etc. cari „remasera nisce puncte luminóse, in tot timpulu noptii celei lungi si intunecóse a evului medi.u“

Mai apoi tot la staruinti'a lui Carolu s'au fondatu in comune asia minutele „scóle parochiale.“

Celu mai mare pondu a pus Carolu pe limb'a materna, din care cauza a si demandat preotimei: cá religiunea in fie-care scóla se se propuna in limb'a materna.

4. Raban Maur de Moguntia,

a fost unulu din cei mai celebrii pedagogi ai acestui timp.

Elu a functionatu unu timpu indelungat cá invetiatoru alu scólelor din Fulda si Tours, castigandu-si frumóse merite pentru infflorirea lor; ér mai apoi a devinit Archiepiscop de Moguntia.

El inca a pus mare pondu pe limb'a materna, caci imediat dupa ocuparea scaunului seu, archipastorescu, a impus preotilor a nu mai predicá in limb'a latina, ci in limb'a poporului.

5. Arabii de apus in Spani'a.

Arabii califatului de vestu apar cá nisce adeverati regeneratori ai genului omenesc.

Credinti'a lor religiósa e depusa in cartea „Al Chorán.“

Ei au pus cel mai mare pondu pe sciintiele naturali, matematica si medecina; dintre naturalisti cel mai celebru a fost Eba Braithar, carele a pus botanic'a in ordine.

In ce privesce art'a, ei au cultivat poesi'a si arhitectur'a. La densii aflam cele mai bogate biblioteci de pe acelu timp, cari le-au navutit prin traducerea classicilor elini, cá d. e. pre matematiculu Euclid, Ptolomeu, pre filosofulu Aristotel si altii.

Ei au fondat o multime de scóle inferióre, ér in ce

privesce cultur'a superiöra, aceea s'a propagat in cele 17 universitati fondate de ei.

In adevăr Arabii de vest, apar in istoria cá unu sóre lucitoriu, pe ceriulu ce se curatia de nori.

6. Scólele civile in Germani'a.

Poporulu germanu a fost acela, carele a constatat, ca educatiunea si in specialu instructiunea ce o primese pruncii in institutetele de caracteru pur teologicu, nu satisfac conditiunilor si necesitatilor vietii practice; de aceea a inceput a reformá caracterulu puru teologicu alu instructiunei, prin infintierea asia numitelor „scóle civile.“

Ast-mod prin infintierea scólelor civile, a inceput a apune cele de caracteru teologicu.

7. Cultur'a superiöra a evului mediu.

Desi deseles resbele a-le evului mediu au pus colosale pedeci progresului culturalu totusi invetiamentulu a luat unu aventu imbucuratoriu, punendu-se o basa invetiamentului superioru prin infintierea universitatilor.

Si in adevăr, ceea ce in specialu caracterisédia evulu mediu, este infintierea universitatilor; cari s'au infintiat pe la finea seclului alu 11 si la inceputulu seclului alu 12-lea.

Prim'a universitate s'a infintiat in seclulu al 11-lea in Salerno, carea a fost mai mult o facultate pentru medicina.

Apoi universitatea din Bologna, cá facultate iuridica, la carea a functionat cá profesorulu celebrulu Irneriu.

Universitatea din Paris, la inceput cá facultate teologica, ér mai apoi primind inca 2 facultati, a fost numita de prim'a universitate: avend de profesori pre Wilhelm de Champancs si pre Abälard.

La inceputu profesorii aveau numai onorarie, caci numai mai apoi in seclulu alu 16-lea au primit salarii fise.

Dupa modelulu acestor universitati s'au infintiat si altele, asia la a. 1348 s'a infintiat universitatea din Praga cu siése profesori, si anume: trei pentru facultatea filosofica, doi pentru cea teologica si unulu pentru cea iuridica; la a. 1365 s'a infintiat cea din Viena, ér la a. 1409 cea din Lipsca s. a.

8. Invetiamentulu in Germani'a in seclulu alu 11. si 12-lea.

Adeveratulu foculariu al culturai a fost si pe acelu timpu Germani'a, sincer'a amica a sciintielor si progresului.

Desi invetiamentulu — nici in Germani'a — n'a fost organizat pe óre-cari base mai temeinice, totusi aflam in Germani'a asia numitele scóle perigrinarie.

Invetiatorii acestor scóle mergeau cu elevii sei din comuna in comuna, unde ajungeau ii instruau, de unde si numirea de scóle perigrinarie.

Acesti invetiatori erau fara nici o autoritate, ei traiau asia dicend din grati'a eleviloru.

Elevii se impartiau in 2 clase:

a) Bachanti, acesti'a erau cei ce sciau ceva ceti si scrie, cari erau totodata si monitorii celei-alalte clase.

Unii din acesti elevi ajungeau chiar si etatea betranatilor adúnci cá atari, asia se dice ca ar fi reposatu unulu si in etate de 100 ani.

b) Elevii cele-alalte clase se numiau abcdarisci, caci invetiau numai abcdariulu si remaneau cá atari 4 ani.

Abcdariscii inca luau parte la excursiunile comune, avend la grumadi o traista plina de petricele, cu a carorur ajutoriu ucideau gasce si alte galitie; spre a agonisí ecran'a bachantiloru si a invetiatorilor, de aceea ei se mai numiau si venatori.

Obiectele de invetiamentu s'au dividad:

a) Trivium, cuprindend: gramatic'a, retoric'a si dialectic'a.

b) Quadrivium, cuprindend: aritmetic'a, geometri'a astronomi'a si music'a.

9. Vicentiu de Bouvais.

El a fost celu mai celebru pedagogu teoreticu alu evului mediu.

Dorere, caci deseles resbele au zadarnicitu nobilele sale nisuintie, de a creá unu sistemulu de invetiamentu, si ast-mod s'a retrasu cá instructorulu lui Ludovicu al IX-lea, unde si-a lucratu si edat opulu seu „De eruditione filiorum regalium“, adeca: „Despre crescerea filor regesci.“

Acestu opu este o adeverata pedagogia, constatátore din 15 capitle.

(Va urmá.)

Iuliu Vui'a.

D I V E R S E.

* *Multiemita publica.* In s. serbatori a-le Invierii Domnului, mai multi crestini evlaviosi, ne-au imbucuratu cu urmatórele donuri pe sém'a stei nóstre biserici; si anume: Reposatul in Domnul tinerul Lazar Morariu, cu una evangelia elegant legata in catifea rosia, cu argintaria alpaca, sufiata cu argint curat si aur in pretiu de 132 floreni. Veduv. Dimitrie Cheresladan, si Veduv. Joan Haidu cu un ornatu preotiescu frumosu de matase in pretiu de 82 floreni. An'a Selagian n. Moldovan cu renovarea ripidilor celor vechi cu pretiulu de 14 fl. 51 cr. Georgiu Gombosiu si soci'a sa Sofia Mandrutie cu un liturgieriu elegant legat in pretiu de 11 fl. 30 cr. Ilie Albu cu soci'a sa Persida Cheresladan cu un Apostol legat cu 6 fl. v. a. de tot 246 fl. Pentru cari donuri din partea subscrisului — in numele comunei nóstre bisericesci — pentru fapt'a acésta frumósa crestinésca si démna de tóta laud'a li se áduce donatorilor si pe calea acést'a cea mai mare multiemita, dorindu-le cá Parintele cerese sufletulu donatoriu repausat, se-i faca loc de odichna in lacasiurile dreptilor ér celor, cari sunt in viatia, sanatate statornica, si respalata inmiita din darurile sale cele bogate! Giula germana, 15. Apriliu 1892. Petru Biberea paroch gr. or.

* *Himen.* D-lu Jo an u Stan'a teol. abs. si-va serbá cununi'a Joi in 23 l. c. st. v. in biseric'a rom. gr. or. din Siepreusiu cu d-siór'a Ersilia fic'a reposatulu parochu si asesoru consistorialu Mihain Sturz'a. Felicitarile nóstre!

C o n c u r s e.

Pentru deplinirea definitiva a postulu invetiatorescu dela scól'a romana gr. or. din Vadasu, protopresbiteratulu Boros-Ineului inspectoratulu Siepreusiuului, se escrie concursu cu terminu de alegere pe 10/22 Maíu 1892. a. c.

Emolumintele anuali impreunate cu acestu postu sunt: in bani gat'a 100 fl. pentru conferintia 8 fl., pentru famulatie 8 fl., scripturistic'a dupa necesitate, 18 cubule de bucate 9 gráu 9 cucuruz; pament estravilan 20 jugere, parte aratoriu parte fenatiu, precum si dreptulu

de pasumaritu a-lor 14 capete de vite séu 28 fl. banii, 6 orgi de lemne din cari are a se incaldí si sal'a de invetiament, dela inmormentari mari unde va fi pofitit 1 fl. dela cei mici 50 cr. cuartiru liberu in edificiulu scolaru cu unu intravilanu pentru legumi.

Doritorii de a ocupá acest postu, recoursele lor adjustate conform stat. org. cu testimoniu de cualificatiune invetiatoresca si din limb'a magiara se se subscérna parintelui inspectoru cercualu de scóle in Miske p. u. N.-Zerénd, Ioanu Avramu, avend recurentii pana la alegere a se presentá la sant'a biserica intr'o dumineca séu serbatóre, pentru de a-si aretá desteritatea in celea rituale.

Vadas, la 12/24 Aprilie 1892.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: IOANU AVRAMU, m. p. parochu si inspectoru scolaru.

—□—

Pentru deplinirea postului invetiatorescu dela clas'a a II-a gr. ort. romana din comun'a Chinez cottulu Timisiu, ispektoratulu Vinga, se escrie concursu cu terminu de alegere pe diu'a de Dumineca in 3/15 Maiu 1892.

Emolumintele sunt: 176 fl. 96 cr bani numerari, 5 fl. scripturistica. 1 fl. 50 cr. pentru tóta diu'a la conferintia. 50 meti de grâu. 1³/₄ pamentu aratoriu, gradina intra si estravilana, 3 orgii lemne si 5 orgii de pae, din care are a se incaldí si sal'a de invetiamentu. Cuartir liberu cu 2 incaperi, si stalogu pentru vite; dela inmormentari 50 cr.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au a produce: 1. Testimoniu de cualificatiune cu calculu distinsu. 2. Testimoniu din limb'a magiara. 3. Atestatu despre conduit'a de pana acuma, politica si morala.

Recursurile astfeliu instruate, adresate comitetului parochialu se se trimita M. O. Domnu Archipu Munteanu inspectoru scolaru in Manastirea Hodos-Bodrog, post'a Zádorlak, Temesmegeye.

Competentii vor avea a se presentá in vre-o Dumineca séu serbatóre in s. biserica din locu, spre a-si aretá desteritatea in cantu si tipicu. Cei desteri iustru conducerea corului vocalu, vor fi preferiti.

Chinez, 16 Martie 1892.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: ARCHIPU MUNTEANU, m. p. inspectoru de scóle.

—□—

Pentru deplinirea definitiva a parochiei vacante din comun'a Ortitégu, si filiele Caucuciulu romanescu, si unguurescu, protopresviteratulu Pestesiului Cottulu Bihoru, decretate de clas'a a II-a, pe bas'a decisului Veneratului Consistoriu din Oradea-mare d-to 3/15 Aprilie 1889 se escrie concursu cu terminu de 30 de zile dela prim'a publicare.

Emolumintele sunt:

I. Din Ortitég dela 80 numere de case câte un'a vica cucuruзу sfarmatu, à 5 fl. cubululu, dau un'a suma de 100 fl.; 20 jugere pamantu parte fanatiu parte aratoriu à 8 fl. jugerulu, 160 fl.; 80 jumatati de dile de lucru à 10 cr., 8 fl.; stolele usuate la unu anu 60 fl. de totu 328 fl.

II. Din Caucuciulu romanescu dela 42 de case câte un'a vica cucuruзу sfarmatu à 5 fl. cubululu, 52 fl. 50 cr.; 6 jugere de pamentu à 5 fl. jugerulu, 30 fl.; dela 42 numere de case câte 70 cr. de numeru 29 fl. 40 cr; stolele usuate 25 fl. de totu 136 fl. 90 cr.

III. Din Caucuciulu-ungurescu, dela 30 numere de case câte un'a vica cucuruзу sfarmatu à 5 fl. cubululu, 37 fl. 50 cr.; dela 30 numere de case câte 70 cr. 21 fl.; stolele usuate 20 fl., de totu 78 fl. 50 cr.; tóte aceste venite computate la olalta dau sum'a de 543 fl. 50 cr. afara de acestea casa parochiala de prim'a clasa cu trei chilii, cuina, camara si cu tóte apartienintele de lipsa.

Doritorii de a ocupá acésta parochia suntu avisati a-si subscerne suplicele lor adresate Comitetului parochialu subscrisului protopresviteru pana la terminulu sus indicatu in Lugosiulu de sus p. u. Élesd si a se presentá in vre-o Dumineca, ori serbatóre in Sft. biserica pentru de a-si aretá desteritatea in cele rituale.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: TEODORU FILIPU, m. p. protopresviteru.

—□—

Pentru ocuparea postului de invetiatorescu din Toraculu-mare, tractulu B.-Comlosiu se escrie concursu cu terminu de alegere pe Dumineca in 26 Aprilie v. a. c.

Emolumintele sunt: 300 fl. in bani si cortelu liberu.

Dela reflectante se pretinde testimoniu de cualificatiune si limb'a magiara, cari adresandu-le comitetului parochialu din Toracu se-le substérna pana in 23 Aprilie a. c. Prea On. Domnu protopresviteru Paulu Miulescu in Nagy-Komlós.

Toraculu-mare din siedinti'a comitetului parochialu tienuta la 15/27 Martiu 1892.

Pentru Comitetulu parochialu:

Paul Miulescu, m. p.
protopresviteru, si inspect. scol.

LICITATIUNE MINUENDA.

Pentru repararea — respective renovarea bisericei gr. or. rom. din comun'a Cherechiu, (Kerek) cottulu Aradu; in urmare decisului Venerabilului Consistoriu diecesanu din Aradu de sub Nr. 899 din an. c. — se escrie concursu de licitatiune minuenda pe Dumineca din 15 Maiu st. n an. c la 11 óre inainte de amédi in localitatea scólei din locu.

Pretiuulu de esclamaru e 1850 fl. 49 cr. v. a.

Doritorii de a intreprinde acestu lucru, suntu pofititi, cá pe terminulu mai sus espusu se se presinte la fat'a locului, séu se-si trimita ofertele in scrisu proveidute cu vadiulu de 10% in numerariu séu in hártii de valóre.

Resultatulu licitatiunei pentru intreprindietoriu e deobligatoriu numai decát dupa subscrierea protocolului de licitatiune si a contractului de intreprindere; éra din partea comunei bisericesci — numai dupa aprobarea contractului din partea Venerabilului Consistoriu diecesanu.

Planulu, preliminarulu de spese, precum si conditiunile de licitare si intreprindere se potu vedea in cancelari'a oficiului parochialu din locu.

Din siedinti'a comitetului parochialu din comun'a Cherechiu, tienuta la 12/24 Apriliu 1892.

Din incredintiarea comitetului parochialu:

Teodoru Loza, m. p.
epitropu primu bis.

Ioanu Micoroiu, m. p.
not. comit. par.

—□—